

Izaja vsak četrtek in velja s poštnino vred all v Mariboru s poštninam na dom za celo leto 25 din., pol leta 12.50 din., četrt leta 6.50 din. Izven Jugoslavije 46 din. Naročnina se pošlje na upravljalstvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroska cesta 3. List se dopošilja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Telefon Interurban št. 115.

Posamezna številka stane 1 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroska cesta št. 3. Rokopisi se ne vračajo. Upravičeno sprejema naročila, inserate in reklamočje.

Gene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglašne primeren popust. Nezapriete reklamacije so poštnine proste.

Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.603. Telefon Interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

29 številka

MARIBOR, dne 5. julija 1928.

57. letnik.

Kako se je izvršil napad na Pašiča.

Beograd, 27. junija.

Ko smo danes opoldne ob 1. uri šli poslanci iz parlamenta, smo bili neposredno pričé atentata na Pašiča. Šel sem v družbi narodnih poslancev Bedjaniča, Kugovnika in Vrečka mimo ministrstva gradjevin. Bili smo kakih 10—15 korakov od vhoda v dvorišče (vrt) narodne skupščine, ko slišimo za svojimi hrbti pasti več strelav. Prvi hip smo bili mnenja, da je kdo izpalil strele iz samokresa za pse (Hundescheckler), ali pa je kakemu kolesarju ali avtomobilu počilo kolo. Ko se obrnemo in skočimo iz obcestnega drevoreda na ulico Miloša Velikega, vidimo, da je nek moški izpred hiše finančnega ministrstva, torej z leve strani, streljal na nek osebni avtomobil (omnibus). Nastalo je veliko vrvenje in tekanje ljudi od vseh strani. Avto, ki je baš na izhodu iz parlamenta zaokrenil po ulici Miloša Velikega po strmini proti Teraziji, je takoj, ko je padel prvi strel, zaokrenil v naglem ovinku iz sredine ceste na desno proti voglu zgradbe ministrstva gradjevine. Sedaj smo še le videli, da v avtomobilu, ki je bil napaden, sedi sam ministrski predsednik Nikola Pašič. Avto je bil mahoma obkrožen od velike množice policajev in ljudi. Pritekel je glavni tajnik radikalne stranke dr. Janjič in je skupno z drugimi odprl avtomobil, Pašič je sedel v omnibusu, naslonjen s hrbtom ob zadnjo steno. Strelji, koje je izpalil napadalec iz neposredne bližine na Pašičev avto, niso zadeli na Pašiča, ne šoferja in ne žandarja, ki je sedel na vozu. Obe šipi na avtomobilu sta bili preluknjani. Deli razbite šipe so lahko ranili Pašiča na licu a na levi roki je en projektil lahko ranil Pašiča.

Ko je napadalec izpalil strele (meni se je zdelo, da jih je padlo sedem, a druga poročila trdijo, da je napadalec izprožil samo 4 naboje), je zbežal, kar so ga noge nesle po Bosanski ulici v smeri proti savskemu pristanišču. S tovarišem Bedjaničem sva videla točno, kako je nek moški, držeč revolver v roki tekel od kraja napada navzdol proti Savi. Nastal je silen krik, vpitje, vrvenje, kakor na razdraženem mravljišču. Za napadalcem so tekli najprvo neki mladi moški, nato pa cela tropa policajev in žandarjev. Iz vseh ulic so drli ljudje skupaj, kričali, povpraševali ali Pašič mrtev, ali ranjen, ali je napadalec prijet, kdo je.

Med tem, ko so ljudje drveli za atentatorjem, si je Pašič v avtomobilu obrisal z ruto obraz, ki je bil malo krvav od praske; drugi so ga pretipali, ali ima kako rano. Avto je bil mahoma obkrožen od kordona zborničnih žandarjev, poslancev in drugih pasantov. Nekateri so kričali: «Živijo Pašič!» Drugi so vpili: «Smrt atentatorju!» Značilno za Pašičevo naravo je dejstvo, da mož ni

bil posebno razburjen. Ko so ga okoli stoječi pozdravljali in mu čestitali, da je ostal pri življenju, je stari Nikola smehljajočega obraza odzdravljajal s svojim klobukom. Bil sem tik avtomobila, ko se je Pašič odpeljal in sem natanko videl ves prizor po napadu. Na šipah se vidijo luknje od strelav, a spodnji vogel šipe je popolnoma zdrobljen. Atentator je slabo meril. Streljal je naravnost v okno in tako so vsi strelji zadeli levo okno in sfrčali pri desnem na prosto, kjer so zadeli in lahko poškodovali eno žensko in enega moškega. Pašič se je baže v momentu, ko je padel prvi strel, naglo sklonil. Tudi meni se zdi, da je po prvem strelu bil mal presledek in je torej verjetno, da si je Pašič rešil življenje samo s svojo mirnostjo. Pašičev šofer pripoveduje, da je takoj, ko je padel prvi strel, zabremzal avto in porinil avto nazaj ter ga preokrenil na desno. Pašič se je med klici «Živijo Pašič!», točno ob 1.10 opoldne odpeljal na svoj dom.

Napadalec so na begu ujeli nekoliko nižje od spodnjega poslopja finančnega ministrstva v Bosanski ulici. Ljudska množica ga je tepla s pestmi in palicami. Zandarja, ki ga je hotel prijeti, je udaril po obrazu z revolverjem, da je bil orožnik takoj ves v krvi. Ljudje so atentatorja vrgli na tla in ga strahovito bili in pretipali. Nekateri so ga suvali s petami, drugi s palicami, tako da je bil ves v krvi. Z veliko težavo se je posrečilo policiji in detektivom, da so atentatorja oteli pred množico. Bil je tako zbit, da ni mogel hoditi. Zandarji so ga prijeli in nesli v dvorišče narodne skupščine. Med poljo je množica več sto ljudi vpila: «Smrt atentatorju! Pobijmo ga! Izročite nam ga, da ga ubijemo!» Komaj in komaj je žandarji zadržali naval ljudstva. Na dvorišču parlamenta so napadalec zvezali in ga vrgli v stari skupščinski avtomobil. Vrata, ki vodijo v skupščino, je policija zaprla, da ljudje niso mogli udreti za napadalcem. Le s težavo sem se vrnil skozi vrata, da pobljže vidim, kako izgleda atentator. Ko sva s tovarišem Bedjaničem dospela na mesto, kjer so držali atentatorja, je bil avto že pripravljen, da ga odpelje na mestno policijo. Bedjanič skoči na stopnico avtomobila, a jaz pristopim tik ob avto. Na njem je bilo kakih šest žandarjev, ki so držali atentatorja k tlom. Napadalec je ležal v avtomobilu povprek, tako, da mu je bila glava ob desni strani avtomobila, a noge so mu štrlele čez levo steno v zrak. Kolikor sem mogel v naglici videti, je napadalec srednjevelik človek, shujšanega obraza, črnih las, elegantno oblečen. Nosil je fine rjave čevlje. Obleka mu je bila vsa okrvavljena, z nosa mu je tekla kri, v laseh je bila ena sama masa krvi, obraz ves stolčen. Ob 1.20 se je avto z atentatorjem in spremljevalci odpeljal na policijo. Mnogi, ki so stali ob vhodu v dvorišče skupščine in zunaj na ulici, so vpili: «Smrt atentatorju! Izročite nam ga!»

Na ulicah je nastalo takoj, ko se je zaznalo za atentat, veliko vrvenje. Razširile so se raznolike govorice, da

je Pašič mrtev itd. Ob 3. uri popoldne so že izšli listi v posebnih izdajah. Občinstvo se je trgalo za liste. Ostale podrobnosti o Pašičevem zdravstvenem stanju, podrobnosti o morilcu boste dobili iz drugih listov. Povdarjam samo to, da se po Beogradu resno govori, da je napadalec član Orjuna. V hotelu «Petrograd» so se kmalu po napadu Orjunci, kakor pripovedujejo nekateri naši, ki so tam kosili, obnašali silno sumljivo. Stirje so pritekli v hotel in bili nekam izvanredno preplašeni.

Franjo Zebot.

Ali je naše gospodarstvo rentabilno.

Gospod Fr. Rudl, priznani eden najboljših naših strokovnjakov, je napisal v eni zadnjih števil «Gospodarja» članek, ki je za naše gospodarstvo velevažen. On uči kmeta računati, katera panoga gospodarstva se mu bolje izplača in to računanje je glavni pogoj uspešnega gospodarstva. Nastane pa danes vprašanje: ali je naše gospodarstvo sploh rentabilno? Ali res donaja kake čiste dohodke? Rentabilnost je tuja beseda, ki izvira od rente. Renta ali kapital je pa ne samo gotov denar ali hranilna knjižica, kapital je tudi zemljišče, poslopje itd. Noben rokodelc ne more začeti obrti, ako mu manjka orodje, noben kmet ne gospodarstva, ako mu manjka kmetija. Temeljna glavnica pri gospodarstvu je zemljišče in poslopja. Če je kmet to kupil, je moral plačati z gotovim denarjem. Recimo, da je kmet dal za to zemljišče 500.000 K. Ako bi on teh 500.000 K naložil danes v hranilnici, tako dobi on letnih 30.000 K obresti brez vsakega žulja. Pri gospodarstvu sicer tega nima pričakovati, razven, ako da zemljišče v najem, vendar bi morala tudi zemljiška glavnica donosati nekaj obresti. Računa se, da se mora zemljiška renta obrestovati po najmanj 2—3 odstot., to je, 15.000 K letnega čistega dobička. Ali jih dobi? Oglejmo si stvar malo natančneje.

Vzamimo, da obdeluje to zemljišče kmet s svojo ženo in dvema odraslima sinovoma. Vsi so dobri delavci. Od kmetije dobijo živež, stanovanje in iz prodaje kmetijskih pridelkov si kupijo tudi obleko. Tega pa v čisti dobiček ne smemo šteti, ker te življenjske potrebsčine bi dobili tudi, ako bi delali kje drugje za plačilo in ne imeli v zemljišču vtaknjene pol milijona glavnice. Koncem leta dandanes ostane posestniku navadno prazen žep, brez ozira na to, da svoje družine ne more niti dostojno več obleči in morajo ob delavnih hoditi okoli kot raztrgani cigani. Ali je to zemljišče rentabilno? Ni! In tako imamo dandanes vse polno kmetij, ki so vse prej kot rentabilne. V prejšnji dobi si je kmet, če ni pijančeval, lahko dal vsako leto nekaj na stran, to so v

Ježdec, čigar prihod je čul Cochrane, se je ustavil pri emirju in njegovem mlajšem tovarišu. Nekaj jima je živahno razlagal in kazal pri tem v puščavo, odpoder je prišel.

Poveljnika sta se na kratko pogovorila ter se skupno podala h gruči, ki je stala okrog ujetnikov. Barbara sta bila, divja sinova puščave, pa vkljub temu — koliko dostojanstvo, kolika samozavest je odsevala iz vsake njune kretnje, ko sta stopala v polumraku med palmami proti nesrečnim, ponižanim ujetnikom!

Pri gruči sta se ustavila. Ponosni, sivobradati stavec je dvignil roko in nagovoril svoje bojovnike v kratkih, pretrganih stavkih in njegovi ljudje so mu odgovarjali, besno in strastno, kakor čreda volkov so bili, ki hlepi po krvi. Oči so zasijale v plamenem ognju, lica so se spacičila v nebrzdanem sovraštvu, roke so mahale in kričale po zraku — kri so zahtevali ti fanatiki svoje vere, krvavo smrt, če bi se tudi morali z njo omadeževati svoje lastne roke —

«Ali so ujetniki sprejeli pravo vero?» je vprašal emir Abd Er-rahman in gledal nanje s krutimi očmi.

Molah je moral varovati svoj ugled, ni hotel priznati neuspeha.

«Pravkar so jo hoteli sprejeti, ko —»

«Torej pa še nekoliko počakajmo, o molah!»

Dal je povelje in derviši so planili v sedla. Ali Wad Ibrahim je odjezdil, skoraj polovico ljudi je vzel seboj. Drugi so ostali, sedeli so na kamelah s puškami v rokah.

«Kaj se je zgodilo?» je vprašal Belmont.

«Stvari se dobro razvijajo!» je vzkljknil polkovnik. «Zares — mislim da se bomo izmuznili. Egiptovski kamelariji so nam gotovo že trdo za petami!»

«Kako veste to?»

«Kaj druga bi jih tako vznemirjalol!»

«O ljubi gospod polkovnik — ali res mislite, da se bomo rešili?» je zasopla Sadie.

Bridki udarci preživelih nesreč so ujetnikom tako zelo otopili živce, da so bili skoraj neobčutni, in ko jim je nenadoma zasijal žarek upanja, so jim je godilo kakor ljudem, ki so jim v mrazu otrpnili udje in ki pride-

V libijski puščavi.

Roman.

Angleški spisal A. Conan Doyle.

(Dalje).

Prisluškovali so —

Da, zares — Sem iz puščave je prihajal glas. Ne razločen izpočetka in komaj slišen. Za hip je zamrl, pa kmalu spet udaril na njihova ušesa, — močen in razločen —

Polkovnik Cochrane je dovolj dolgo služil na meji puščave, da ga je razumel —

Čisto jasno je čul mehko, gluho topotanje dirjajoče kamele —

«Nekdo prihaja —!» je šepnil. «Poskusite, Fardet, za Božjo voljo, poskusite in jih zadržite še par minute!»

Fardet je stopil par korakov naprej in zamahnil z zdravo roko po zraku kakor človek, ki je pripravljen storiti zadnje, kar je v njegovi moči.

«Povejte,» je dejal dragomanu, «temu svetemu možu še tole, da sem vseskozi pripravljen sprejeti njegove nauke, in tudi moji prijatelji tule. — Le eno bi želel, da naj stori, nekaj, kar bi popolnoma pomirilo tudi zadnje morebitne dvome v naših dušah. — V naši dosedanji veri smo se učili o čudežih, videli smo jih, — da, sami smo delali čudeže. Celo jaz, ki sem le ponižen, nevreden kristjan, lahko storim nekatere čudeže. Ker pa je vaša vera nedvomno veliko boljša, popolnejša, močnejša, bodele, o tem ni dvoma, zmožni storiti veliko večje, mogočnejše čudeže nego mi. Zato vas prosim, dajte nam eno takih znamenj in rekli bomo z globoko prepričanim srcem, da je vera Mohamedova najmočnejša, edina prava —»

Pri vsej svoji dostojnosti in resnobi je Arabec zelo radoveden. Zato je zašumelo po vrstah poslušalcev, ko je Mansur prevedel Fardetove besede. Ni se motil Francoz, ko je računl, da bo s njim vzbudil splošno zanimanje.

«Tako reči so v rokah Alahovih», si je pomagal iz

zadreg molah. «Ni nam dovoljeno, da bi posegali v njegove postave, če pa imate vi take moči — pa jih dajte videti!»

Fardet je stopil k molahu, stegnil roko — in mu potegnil velik, okusen datelj iz njegove redke, sive brade. Nesel ga je k ustom, ga snedel — in koj nato potegnil drugega iz molahovega levega rokava —

Začudenje za završalo po gledalcih in se še poglobilo, ko je Francoz nov datelj potegnil bližnji kameli iz nosu ter ga vrgel v zrak, odkoder se ni več vrnil —

Tako zavzeti so bili vsi nad temi «čudeži», da niso opazili jezdec, ki je na brzi kameli pridirjal iz puščave in zavil med palme.

Kolikokrat je Fardet zabaval veselo družbo na krovu «Kleopatere» s takimi nedolžnimi «čarovnijami» in sopotniki so se dobrodušno smejali na njegov račun, ker ni bil prav posebno izurjen v tem rokomavharskem poslu. Njegov široki rokav, v katerega je pri vsakem poskusu ujel datelj in ga skrivaj spet stresel iz njega v dlan, ni ušel kritičnim očem Evropejcev, za nevedne, otročeje Arabce pa je bilo Fardetovo igračkanje seveda čudež in večerni mrak je le še bolj pospeševal njegovo «čudodelnost».

Vse bi se bilo menda dobro izteklo, da ni Fardet, zapeljan po svojih «uspehih», poskusil še enkrat svojo umetnost, pri čemer pa mu je zdrknil datelj iz rokava —

Cudodelec je bil razkrinkan —

Zaman je hotel popraviti slabi utis z novim poskusom. Molah je povedal par besed in blizu stoječi Arabec je zamahnil s sulico in udaril Fardeta z ročajem po plečeh.

«Dovolj je teh otročarij!» se je kregal jezni molah. «Ali smo možje ali otroci, da nas hoče te s takimi igračami imeti za norca? — Tukaj je križ in tukaj je koran, za katerega se odločite —?»

Brezupno je pogledal Fardet po tovariših.

«Več ne morem storiti! Par minut ste hoteli odloga — in par minut sem ga zadržal!»

«In mislim, da bo dovolj», je odgovoril Cochrane. «Tule pride poveljnik!»